

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра германських мов і зарубіжної літератури

Дипломна робота
магістра

з теми: «**ФОРМИ І ФУНКЦІЇ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ У
ТВОРЧОСТІ ДЖ. БАРНСА**»

Виконала: студентка 2 курсу
Angb1-M17 групи
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і
література (англійська), додаткова
спеціальність 014 Середня освіта (Мова і
література (німецька)
Мерлавська Анна Іванівна

Керівник:
Кеба О.В., доктор філологічних наук,
професор, завідувач кафедри
германських мов і зарубіжної літератури

Рецензент:
Рарицький О.А., доктор філологічних
наук, доцент, завідувач кафедри історії
української літератури та
компаративістики

Кам'янець-Подільський - 2018 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Історико-літературні і теоретико-методологічні аспекти дослідження.....	9
1.1. Творчість Дж. Барнза у науково-критичній рецепції.....	9
1.2. Форми і функції інтертекстуальності: теоретичні аспекти.....	15
Висновки до розділу.....	29
Розділ 2. Інтертекст і метатекст у романі "Флоберова папуга".....	30
Висновки до розділу.....	40
Розділ 3. "English heritage" як неоісторичний претекст у романі "Англія, Англія".....	41
Висновки до розділу.....	57
РОЗДІЛ 4. Пародійна інтертекстуалізація історії в романі "Історія світу в 10 ½ розділах".....	58
Висновки до розділу.....	77
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82

ВСТУП

Джуліан Барнс (1946 р. н.) – сучасний британський письменник, перекладач, есеїст, літературний критик. Його творчість представляє собою чудовий зразок інтелектуальної постмодерністської прози. Барнсова художня концепція світу і людини, поряд із творчістю таких його письменників-супервізників, як Пітер Акройд, Вільям Голдінг, Грем Свіфт, Мартін Еміс у багатьох дослідженнях трактується як одна з провідних для англійської літератури кінця ХХ - початку ХХІ століття.

Творчість Джуліана Барнса впродовж уже декількох десятиліть перебуває на авансцені літературного процесу у Великій Британії. Його книги постійно претендують на найпрестижнішу премію англомовного літературного світу – Букер-прайз, але довгий час Барнсу не вистачало зовсім трохи, аби стати переможцем. 1984-й рік — «Папуга Флобера», 1999-й рік — «Англія, Англія», 2005-й рік — «Артур і Джордж». За жодний із цих романів Барнс не отримав Букерівської премії. Вони потрапляли в шорт-ліст, ставали головними подіями літературного року, викликали шквал дискусій, здобулися на статус сучасної класики й увійшли до університетських програм. І тільки в 2011-му з четвертої спроби роман Барнса «Відчуття завершення» нарешті тріумфував у головній літературній премії Британії. Одинадцятий роман у доробку письменника, майже тридцять років від часу першої номінації, шістдесят п'ять років авторові. І нарешті цього разу присуд журі, критиків і читачів був однозначним: роман не просто заслуговує на премію, він незаперечно визнається літературним шедевром, у якому акумульовано найкращі художні новації автора.

Дебютом Дж. Барнса у 1980-му році став роман «Метроленд». 1981-го року письменник отримав за нього премію Сомерсета Моема, яку присуджують авторам у віці до 35-ти, а Барнсові якраз на той момент виповнилося 35 років. Перед Барнсом її лауреатами були Доріс Лессінг, Кінгслі Еміс, Джон Вейн, Анжела Картер, Ієн Мак'юен; вже після Барнса її

отримали Пітер Акройд, Алан Холлінгхерст, Лоуренс Норфолк і Зеді Сміт. Таким чином, письменник-початківець, хоча вже й не такий молодий чоловік, був удостоєний справді престижної премії.

Наскрізною темою всієї творчості Дж. Барнса є художнє дослідження взаємозалежності минулого і сьогодення, вимислу і правди, історії і любові, фальсифікованого та справжнього. При цьому автор торкається гострих соціальних проблем другої половини ХХ століття, в тому числі наслідків, до яких призвела сексуальна революція. «Романіст-хамелеон» – так називають автора британської літератури: «Як тільки ви намагаєтеся дати йому визначення, він знову змінює колір» [46].

Проза Дж. Барнса все частіше стає об'єктом дослідження у вітчизняному та зарубіжному літературознавстві. З кінця 1990-х років за кордоном вийшло в світ вісім монографій, присвячених творчості письменника. З 2000-х років зростає кількість дисертацій, що розглядають ті чи інші аспекти його творів. У вітчизняних студіях творчість Дж. Барнса розглядається поряд з романами інших сучасних авторів. При цьому основна увага приділяється проблематиці його творів, жанровим аспектам, сюжетно-композиційній структурі творів, новій міфіпоетиці, аналізу інтертекстуальності тощо.

Більшість дослідників, незалежно від аспекту вивчення, відзначають значимість для Джуліана Барнса постмодерністського сприйняття світу як пояснювальної системи, часте звернення автора до теми національної ідентичності та пам'яті і значне місце іронії в авторському ставленні до традиційних цінностей та пародійного обігрування як національних, так і вселюдських оман і стереотипів. Однак цілісна концепція авторського світобачення в аспекті поетико-стильового вираження досліджена не повною мірою через багатокomпонентність феномену авторської творчості, яка знаходиться в розвитку і в об'єктивно не завершеному стані. З-поміж вітчизняних дослідників цій проблемі певну увагу приділили Л. Бербець [12], Я. Бистров, О. Дойчик [14], Н. Велігіна [18], О.В. Тупахіна [48], однак

їхні спостереження і висновки торкалися лише окремих творів письменника і окремих аспектів його поезики з виходом на загальну характеристику авторської концепції світу і людини.

У постмодерному світогляді Барнса очевидно простежуються як традиційні, так і новаторські погляди. З традиційних – це міфологія, класицизм і християнство, три світогляди, які так чи інакше закладають підвалини західної цивілізації протягом ось уже протягом двох тисячоліть. Біблійне християнство і церква завжди спокушались міфологією і гуманістичним раціоналізмом.

У добу модерну прагматизм стає єдиним моральним критерієм. Світ, якщо люди його вірно зрозуміють і опишуть в своїх теоріях, піддається контролю і раціональному управлінню. Це передбачало єдино правильне світорозуміння, яке за умови його відкриття забезпечить засоби прогресивного розвитку. Саме в цьому полягали всі наукові пошуки і прагнення доби модерну. На думку сучасного американського культуролога Девіда Харвея, модерністи намагалися "узагальнити хаос", нав'язати свої правила гри і порядок. Вони трактували цей порядок як об'єктивний і обов'язковий для всіх. Модернізм з його порушеним балансом аполлонічного і діонісійного в бік аполлонічного продовжував домінувати в світі науки і мистецтва до середини ХХ ст. [Цит. за : 4, с. 87].

Згодом молодь почала піддавати сумніву здобутки модерної цивілізації. Натомість вони шукали життя органічно пов'язаного з природою, вільного від моральних і раціональних обмежень. Молоді люди стали експериментувати з наркотиками, поринаючи в транс і містичний стан. Вони відкинули сексуальні заборони, реалізуючи ідеали безмежної свободи і прагнучи до необмеженого задоволення. Цінності молодіжної субкультури 60-х рр. минулого століття почали розповсюджуватись в індустрії розваг та через електронні засоби масової інформації. Правозахисний рух, рух за расове звільнення, фемінізм, сексуальна революція охопили всі верстви західного суспільства.

Кінець XX ст. більшістю дослідників культури визначається як епоха постмодернізму, або постмодерну. У визначенні сутності постмодерну та його хронології досі немає однозначних оцінок, порівняно мало й літератури. Очевидно, що розвиток цього феномену ще не завершений.

Терміном "постмодернізм" слід користуватися під час аналізу всіх значних явищ культури, що виникли після модернізму (звідси і назва) і внаслідок розвитку модернізму, однак суттєво відрізняються від останнього, водночас не входять повністю до контексту масової культури. Постмодерн - широка культурна течія, що включає в себе філософію, естетику, літературу, мистецтво, гуманітарні науки. З одного боку, умонастрій постмодерну несе в собі відбиток модерністського розчарування в результатах цивілізації, ідеалах класичної культури та гуманізму, з іншого, - авангардистським установкам на новаторство, відкидання та заперечення старого протистоїть намагання скористатись усім попереднім досвідом, включити його в широку палітру сучасної культури.

Постмодернізм – досвід безперервного знакового обміну. Цим цілком пояснюється постмодерністська цитатність та інтертекстуальність: постійний обмін смислами стирає відмінності між "своїм" і "чужим" словом, введений в ситуацію обміну знак стає потенційною приналежністю будь-якого учасника обміну.

У новітній британській літературі, де історично склалася багата й своєрідна традиція художнього інакомовлення, наочним прикладом послідовного застосування постмодерністської інтертекстуальності з метою ствердження і вираження сучасного світосприйняття є твори видатного письменника Джуліана Барнса.

Дана тема є актуальною, адже раніше дослідженню творчості Барнса, зокрема в аспектах такого важливого засобу постмодерністського моделювання світу, як інтертекст, дослідники не приділяли достатньої уваги. Між тим аналіз саме інтертекстуальних стратегій, які є надзвичайно характерною і специфічною ознакою сучасного постмодерністського роману,

будучи тісно пов'язаною з його пародійністю та ігровою природою і маючи в якості основного об'єкту художньої рефлексії світ як текст і текст як світ, уможлиблює виявлення особливостей як авторського світобачення, так і законів функціонування твореного автором тексту.

Метою даної роботи є з'ясування особливостей проблематики і поетики романів Дж. Барнса через вияв форм і функцій інтертекстуалізації його художнього світу.

Досягнення поставленої мети потребує вирішення таких дослідницьких завдань:

- визначити основні тенденції творчої еволюції Дж. Барнса в аспекті письменницького апелювання до попередньої літературної і культурної традиції;
- узагальнити наявні у сучасному літературознавстві підходи до феномену інтертекстуальності;
- охарактеризувати форми інтертекстуальних зв'язків та засоби їх включення в тексти творів письменника;
- виявити генезу інтертексту в різних творах Дж. Барнса;
- простежити особливості трансформації претекстів в контексті проблематики і поетики окремих романів;

Теоретико-методологічною основою роботи є теоретичні напрацювання в галузі інтертекстуальності та дослідження її ролі у поетиці постмодерністського художнього твору.

Мета і завдання роботи зумовили вибір таких методів дослідження, як: метод комплексного аналізу, що має на меті вияв ієрархії форм інтертексту в різних аспектах: змістовому (проблемно-тематичний комплекс твору), структурному (сюжетно-композиційна і часопросторова організація тексту), мовностилістичному; метод герменевтичної інтерпретації, що передбачає з'ясування співвідношення експліцитних та імпліцитних шарів тексту. В процесі дослідження романів Барнса застосовувалися також принципи

системного й контекстологічного підходу до художнього твору та порівняльно-типологічного вивчення літератури.

Новизна одержаних результатів полягає у виявленні авторських механізмів творення інтертексту як форми світоглядної оцінної позиції, що втілюється у текстах романів художніми засобами різних текстуальних рівнів: жанрового, сюжетно-композиційного, мовно-стилістичного.

Практична цінність дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані у процесі вивчення низки навчальних дисциплін на філологічних факультетах вишів, зокрема з історії новітньої зарубіжної літератури, стилістики англійської мови, у спецкурсах з філологічного аналізу художнього тексту.

Структура та обсяг роботи. Дослідження складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел (90 найменувань, з них 46 англійською мовою). Загальний обсяг магістерської роботи становить 89 сторінок, в тому числі 81 сторінка основного тексту.

ВИСНОВКИ

Таким чином, проведений оглядовий аналіз науково-критичної рецепції творчості Дж. Барнса засвідчив як пильну увагу літературознавців і лінгвістів до творчості письменника, так і певні лакуни у дослідженні проблематики і поетики його романів. Однією з таких лакун є виявлення своєрідності застосування письменником інтертекстуальних стратегій як важливого засобу вираження художньо-естетичної позиції автора.

Аналіз теоретичних аспектів інтертекстуальності засвідчує широкий спектр можливостей її застосування при аналізі творів постмодерністського спрямування, зокрема й романістики Дж. Барнса.

Усі романи англійського письменника просякнуті різноманітними формами інтертекстуального зв'язку з попередньою культурною та літературною (як її найважливішою складовою) традицією. При цьому важливо, що об'єктами авторської уваги є як національний спадок (English heritage), так і твори світової культури.

Основними формами, в яких реалізується інтертекстуальна стратегія Дж. Барнса, є іронія, пародіювання, переосмислення й переписування класичних текстів, що спричиняє деконструкцію і деміфологізацію традицію, що разом з тим не означає її тотального спростування чи відкидання.

З-поміж різноманітних інтертекстуальних елементів у художній структурі Барнсових творів домінують цитати, трансформовані заголовки, епіграфи, алюзії та ремінісценції. Основна їх функція полягає в тому, аби показати в новому світлі усталені й нібито цілком завершені та однозначні у своїй змістовій сутності традиційні цінності національної та світової культури.

Першим твором Барнса, в якому інтертекстуалізація стає центральним художнім прийомом, є роман "Флоберова папуга". Інтертекстуальна стратегія задається уже самою назвою твору, що відсилає читача до творчості видатного французького письменника Гюстава Флобера. При цьому об'єктом

авторського переосмислення в постмодерністському дусі стає насамперед біографія автора "Пані Боварі". Барнс виходить із загально визнаного факту наявності невідомих сторінок біографії романіста й остаточно нез'ясованих мотивів та творчих імпульсів написання його найвідоміших творів. Цей висхідний момент стає сюжетотвірним чинником Барнсового роману, в основу якого покладено історію пошуків англійським лікарем Джеффри Брейтвейтом автентичного опудала Флоберової папуги, а фактично спроб віднайдення джерел та інспірувань творчості французького автора. Відтак роман перетворюється на своєрідну "інтертекстуальну енциклопедію" всього життя та творчості Флобера. Проведення ж паралелей між реальністю художньою, реальністю історичною і реальністю сьогодення – однаково умовними у своїй суб'єктивності та невизначеності – дозволяє Барнсу надати особистій історії Джефрі Брейтвейта статусу філософського узагальнення.

У романі «Англія, Англія» предметом художнього осмислення за допомогою інтертекстуального підходу є національна історія і культура. З одного боку, вони виступають специфічним товаром, що включає в себе цілу низку складників "англійського спадку", тобто інтертекстуального нашарування національно-культурної ментальності. У цей товар вкладені певні затрати сили, коштів, часу. Його можна вигідно продати, спекулюючи на інтересі до витоків національно-культурного менталітету. Проте, з іншого боку, Дж. Барнс вносить певні корективи в начебто ідеальну схему "збуту" культури та історії, оскільки вона з товару перетворюється на гіперреальність, а основним чинником такого перетворення є сформована інтертекстуальною парадигмою національної культури потреба індивіда бути причетним до цієї культури, відчувати себе її частиною.

На подальших етапах творчого шляху Дж. Барнс розвиває різні форми інтертекстуальності, доводячи їх до віртуозного застосування в одному з найкращих своїх романів – "Історія світу в 10 ½ розділах". Цей твір написано в жанрі "історіографічної метапрози", і він містить численні ілюстрації інтертекстуальної іронії, найяскравішою з яких є переказ біблійної історії

Всесвітнього потопу. Назва твору є інтертекстуальним відсиланням до праці відомого англійського вченого сера Волтера Рейлі, який написав працю, що вважається класикою історичної науки, – "The History of the World". І роман Дж. Барнса, і праця В. Рейлі розпочинаються з біблійного міфу про Вселенський Потоп. Але іронічним уточненням «в 10 ½ розділах» Барнс акцентує провідний прийом переосмислення традиційних поглядів на історію.

За допомогою постійної гри з претекстами Дж. Барнс деконструює не тільки історію, а й так звані сакральні цінності. Зокрема, постмодерністському інтертекстуальному переписуванню підлягає біблійне Святе письмо, зокрема епізоди історії Ноєвого Ковчегу та Потопу. Ці події є частиною колективної культури людства, добре відомі читачеві, й автор, з одного боку, заповнює прогалини в офіційній оповіді, а, з іншого, відкрито суперечить фактам авторитарного дискурсу.

У романі "Історія світу в 10 ½ розділах", при наявності виявлених у попередніх творах різноманітних форм інтертекстуальності, домінує текстова іронізація, а саме – інтертекстуальні алюзії, пародійні обігрування відомих стереотипів, авторські цитації, іронічний коментар, повтори сюжетних ситуацій з іронічним смисловим зниженням. Всі вони стосуються добре відомих читачеві легендарно-міфологічних чи власне історичних подій – від Всесвітнього потопу, що подається в іронічному авторському викладі у розповідній перспективі жучка-безбілетника, який таємно проник на Ноїв ковчег і пропонує свою версію початку світової історії, до Чорнобильської катастрофи, що постає у сприйнятті душевно хворої жінки кінцем світу.

Водночас наскрізна іронія щодо різноманітних претекстів світової культури – історичних, літературних, мистецьких – у цьому творі не є доказом тотального песимізму автора. Іронія і сумніви Дж. Барнса не перекреслюють його бажання віднайти екзистенціальну світоглядну опору. Іронізуючи з приводу "об'єктивності істини", "правдивості історії", однозначних інтерпретацій культурних шедеврів автор віднаходить

екзистенціальну світоглядну опору в правді й любові, а мистецтво розглядає як один із найважливіших шляхів людського пошуку пізнання сутності життя і людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аверинцев С. Притча // Краткая литературная энциклопедия. – М., 1971. Т. 6. С. 19-21.
2. Адамов А.Г. Мой любимый жанр - детектив. - М.: Советский писатель, 1980. – 312 с.
3. Аристотель. Риторика. Поэтика. – М.: Лабиринт, 2005. – 256 с.
4. Бабелюк О. А. Принципи постмодерністського текстотворення сучасної американської прози малої форми: [монографія] / О.А. Бабелюк. – Дрогобич: Тз ОВ «Вимір», 2009.– 296 с.
5. Бабенко Л.Г. Филологический анализ текста. Основы теории, принципы и аспекты анализа : [учебник для вузов] / Л. Г. Бабенко. – М. : Академический Проект; Екатеринбург : Деловая книга, 2004. – 464 с.
6. Барнс Дж. Англия, Англия : роман / Д. Барнс ; пер. с англ. С. Силаковой. - М. : АСТ, 2003. - 384 с.
7. Барнс Дж. История мира в 10 ½ главах / Д. Барнс. – М. : Транзит Книга, 2006. – 384 с.
8. Барнс Дж. Как все было: Роман / пер. с англ. И.Берштейн // Иностранная литература. - 2002. - №7. - С.3 – 141.
9. Барт Р. Избранные работы : Семиотика. Поэтика / Ролан Барт / Пер. с фр. / Сост., общ. ред. и вступ. ст. Г. К. Косикова. – М. : Прогресс, 1989. – 616 с.
- 10.Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. – М.: Искусство, 1986. – 444 с.
- 11.Бахтина М. Интерпретация исторического в творчестве Дж. Барнса [Электронный ресурс] / Бахтина М. – Режим доступа : <http://www.aspirant.vsu.ru/ref.php?cand=2497>.
- 12.Бербенець Л.С. Гендерний аспект у романі Джуліана Барнса "Історія світу в 10 1/2 розділах" Л.С. Бербенець // Актуальні проблеми

- слов'янської філології: Міжвуз. зб. наук. ст. — К., 2004. — Вип.9: Лінгвістика і літературознавство. — С. 322-333.
13. Бехта І. А. Дискурс наратора в англomовній прозі : [монографія] / Іван Бехта. — Київ : Грамота, 2004. — 304 с.
 14. Бистров Я.В., Дойчик О.Я. Мовне втілення концепту ІСТОРІЯ в індивідуально-авторській картині світу Джуліана Барнса // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. — Житомир : видав. ЖДУ імені Івана Франка, 2008. — Вип. 38. — С. 94–98.
 15. Бондар Н.Ю. К вопросу о переосмыслении библейских мотивов в романе Д.Барнса "История мира в 10 1/2 главах" // Сучасні проблеми та перспективи дослідження романських і германських мов і літератур: Матеріали Другої міжвузівської конференції молодих учених. - Донецьк: ДонНУ, 2004. - С. 48-50.
 16. Бондарчук Дарья. Через Ла-Манш и обратно / Дарья Бондарчук // <http://magazines.russ.ru/inostran/2002/7/fenom.html>.
 17. Васильєв Є. Барнс // Зарубіжні письменники: Енциклопедичний довідник: У 2 т. — Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. — Т. 2. — С. 101-103.
 18. Велігіна Н. Г. Проза Джуліана Барнса в контексті постмодерністських жанрових експериментів 1980—2000-х років : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.04 — література зарубіжних країн. — Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Дніпропетровськ, 2013. — 20 с.
 19. Гром'як Р.Т., Ковалів Ю.І., Теремок В.І. Літературознавчий словник-довідник. — К.: ВЦ „Академія”, 2006. — 752 с.
 20. Дойчик О. Я. Ідіостиль Джуліана Барнса у лінгвоконцептуальному вимірі : автореф. дис. канд. філологічних наук / О.Я Дойчик. —

- Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна.– Х., 2012. – 12 с.
21. Дойчик О. Я. Алюзії як засіб вираження іронії в ідіостилі Джуліана Барнса: лінгвокогнітивний аналіз / О.Я. Дойчик // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – Серія “Романо–германська філологія. Methodика викладання іноземних мов”. – № 1023. – 2012. – С. 104–108.
 22. Дойчик О. Я. Іронія як домінанта ідіостилю Джуліана Барнса / О. Я. Дойчик // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Філологічна. – 2010. – Вип. 15. – С. 92–100. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2010_15_17.
 23. Дойчик О.Я. Постмодерністська іронія Джуліана Барнса : лінгвокогнітивний аналіз // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – Серія “Романо–германська філологія. Methodика викладання іноземних мов”. – № 972. – 2011. – С. 112–118.
 24. Женетт Ж. Фигуры : В 2 т. / Жерар Женетт. – М. : Изд-во им. Сабашниковых, 1998. – Т. 1. – 472 с.; Т. 2. – 472 с.
 25. Западное литературоведение XX века : Энциклопедия. – Москва : Intrada, 2004. – 560 с.
 26. Затонский Д.В. Интермедия: Древоточец против праотца Ноя, или Мир по ту сторону Зла и Добра // Затонский Д.В. Модернизм и постмодернизм: Мысли об известном коловращении изящных и неизящных искусств. – Харьков–М., 2000. – С. 31–40.
 27. Зверев А. Барнс Джулиан // Энциклопедический словарь английской литературы XX века / Ответственный редактор А. П. Саруханян. –М. : Наука, 2005. С. 38-40.
 28. Зверев А. Постмодернизм // Энциклопедический словарь английской литературы XX века / Отв. ред. А.П.Саруханян; Ин–т мировой лит. им. А.М.Горького РАН. – М. : Наука, 2005. – С. 334 – 336.

- 29.Зверев, А. Послесловие к роману Дж. Барнса «История мира в 10 % главах» / А. Зверев // Иностранная литература. – 1994. – № 1. – С. 229 – 231.
- 30.Интертекстуальность: база данных [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.philolog.ru/filolog/intertex.htm>
- 31.Копистянська Н.Х. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства. – Львів: ПАІС, 2005. – 368 с.
- 32.Кристева Ю. Избранные труды : Разрушение поэтики / Юлия Кристева / Пер. с франц. – М. : "Российская политическая энциклопедия" (РОССПЭН), 2004. – 656 с.
- 33.Лавринович Л. Постмодернізм і притча: егго facti, або ймовірність неможливого // Вісник Львівського ун-ту: Філологічні науки. – 2004. – Вип. 33. – Ч. 2. – С. 158-164.
- 34.Лексикон загального та порівняльного літературознавства / гол. ред. А. Волков ; Буковинський центр гуманітарних досліджень. - Чернівці : Золоті литаври, 2001. 634 с.
- 35.Літературознавча енциклопедія (у 2–х томах) [Текст] / [Укладач Ковалів Ю. І.]. – Т І. – К.: Академія, 2007. – 623 с.
- 36.Лосев А.Ф. Проблема символа и реалистическое искусство. – М. : Искусство, 1976. – 367 с.
- 37.Лотман Ю.М. Внутри мыслящих миров / Ю.М. лотман. – М. : Языки русской культуры, 1996. – 448 с.
- 38.Малкина В.Я. Поэтика исторического романа: Проблема инварианта и типологии жанра. – Тверь: ТверГУ, 2002. – 140 с.
- 39.Машкова Л.А. Литературная аллюзия как предмет филологической герменевтики : автореф. дис. ... канд. филологических наук / Машкова Л.А. – М., 1989. – 24 с.
- 40.Патрік Джуліан Барнс // Давиденко Г.Й та ін. Історія новітньої зарубіжної літератури: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – С. 54–60.

41. Пестерев В.А. Модификации романной формы в прозе Запада второй половины XX в. – Волгоград: Волгоградский гос. ун-т, 1999. – 308 с.
42. Райнеке Ю. Исторический роман постмодернизма и традиции жанра (Великобритания, Германия, Австрия): Дисс... канд. филол. наук: 10.01.03. – М., 2002. – 212 с.
43. Руднев В. Прочь от реальности: Исследования по философии текста. – М.: Аграф, 2000. – 432 с.
44. Скороденко В. Притчи Уильяма Голдинга / Голдинг У. «Шпиль» и другие повести. – М.: Прогресс, 1981. – 448 с. – С. 5-22.
45. Табак Мария. “Франция — моя вторая родина” / Мария Табак // <http://magazines.russ.ru/inostran/2002/7/fenom.html>.
46. Тарасова, Екатерина. “Хамелеон британской литературы” / Екатерина Тарасова // <http://magazines.russ.ru/inostran/2002/7/fenom.html>.
47. Тороп П. Х. Проблема интекста / Петер Тороп // Труды по знаковым системам. Вып. XIV. Текст в тексте. – Тарту : ТГУ, 1981. – С. 33–44.
48. Тупахіна О.В. Поетика постмодерністської притчі (на матеріалі творчості Джуліана Барнса) : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.01.04 – література зарубіжних країн / О.В. Тупахіна. – Київ, 2007. – 20 с.
49. Тюпа В.И. Три стратегии нарративного дискурса // Дискурс [Электронный ресурс]. - 1997. - №3-4. – Режим доступа до журн.: www.nsu.ru/education/virtual/discourse34_15.htm
50. Фомичева Ж. Е. Интертекстуальность как средство воплощения иронии в современном английском романе : дисс. ... кандидата филологических наук : 10.02.04. - Санкт-Петербург, 1992. 223 с.
51. Фромм Э. Иметь или быть?; пер. с англ. / общ. ред. и послесл. В. И. Добренъкова — Москва: Прогресс, 1990. — 330 с.
52. Фрумкина Софья. История, увиденная Барнсом / Софья Фрумкина // <http://magazines.russ.ru/inostran/2002/7/fenom.html>.

- 53.Хализев В.Е. Теория литературы. – М.: Высшая школа, 1999. – 398 с.
- 54.Царева Е.В. Проблема интертекстуальности в современной английской литературе (на примере творчества П. Акройда и Дж. Барнса) // Иностр. яз. в высш. шк. – 2010. – № 2. – С. 117-121 ; То же [Электронный ресурс]. – URL: [http://elibrary.ru/download/21310098.pdf\(03.11.2015\)](http://elibrary.ru/download/21310098.pdf(03.11.2015)).
- 55.Abbott H. Porter. The Cambridge Introduction to Narrative / H. Porter Abbott. – Cambridge : Cambridge University Press, 2002. – 203 p.
- 56.Anderson Benedict. Imagined Communities / Benedict Anderson. - London : Verso, 1991. – 256 p.
- 57.Barnes J. England, England / Julian Barnes. - London : Picador, 1998. – 266 p.
- 58.Barnes J. Flaubert's Parrot. - New York: Vintage, 1990. – 192 p.
- 59.Barnes J. Love, etc / J. Barnes. – New York : Vintage Books, 2002. – 227 p.
- 60.Barnes J. Metroland / Julian Barnes. – London : Picador, 1980. – 214 p.
- 61.Barnes J. Now they tell me! / Julian Barnes // The Guardian, Saturday 10 May 2003. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа до ресурсу : <http://www.guardian.co.uk/books/2003/may/10>
- 62.Barnes J. The seeds of rebellion / Julian Barnes // The Guardian, Saturday 29 March 2003. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа до ресурсу : <http://www.guardian.co.uk/books/2003/apr/05/>
- 63.Barnes, J. A History of the World in 10 ½ Chapters / Julian Barnes. – New York : Vintage Books, 1989. – 308 p.
- 64.Baron S. Nothing to Be Frightened of: An Interview with Julian Barnes [Электронный ресурс] / S. Baron // The Oxonian Review of Books. – 2008. – Vol. 7. – Issue 3. – Режим доступа : <http://www.julianbarnes.com>.
- 65.Booker M. K. Vargas Llosa Among the Postmodernists. - Gainesville: University Press of Florida, 1994. – 239 p.
- 66.Booth W. C. The Rhetoric of Fiction / Wayne C. Booth. – Chicago & London : The University of Chicago Press, 1961. – 455 p.

67. Brooks P. Obsessed with the Hermit of Croisset // *The New York Times*. – 1985. – March, 10.
68. Brownell E. Bizarre Babies in Alice's Adventures in Wonderland and Jane Eyre // English [Электронный ресурс]. – 1993. - Vol. 61. - Режим доступа до журн.: www.victorianweb.org/authors/bronte/cbronte/61brnt9.html
69. Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*. – L.: Penguin Books, 1994.
70. Connor S. *English novel in history, 1950-1995*. - London: Routledge, 1996. – 311 p.
71. Cook, Bruce. "The World's History and Then Some in 10 1/2 Chapters // *Los Angeles Daily News*. 7 Nov. 1989. P. 12.
72. Dolezel L. Possible Worlds of Fiction and History / *New Literary History*. — 1998, №29 (4). — P. 785—809.
73. Finney, Brian. Fictionalizing the Factual: Julian Barnes' *A History of the World in 10 1/2 Chapters*. [Электронный ресурс] // Brian Finney Website (21 March 1999).
74. Frye N. *Anatomy of Criticism*. – Princeton: Princeton UP, 1957. - P. 87-89.
75. Guignery Vanessa. *The fiction of Julian Barnes (Reader's guides to essential Criticism)* – Handover, 2006. – 240 p.
76. Hassan I. Making Sense: The Trials of Postmodernist Discourse // *New lit. history*. - Baltimore, 1987. - Vol.18, №2. - P. 437-459
77. Henstra Sarah. *The McReal Thing: Personal/National Identity in Julian Barnes' s "England, England"* / Sarah Henstra // *British Fiction of the 1990 s*. - London : Verso, 2000. - P. 95-107.
78. Hutcheon L. *Historiographic Metafiction: «The Pastime of Past Time»* / L. Hutcheon // *A Poetics of Postmodernism: History, Theory, Fiction* / L. Hutcheon. – New York, London : Routledge, 1996. – P. 105 – 123.
79. Joyce Carol Oates, "But Noah was Not a Nice Man" // *New York Times Book Review*, 94 (1 october 1989). P.12.

80. Julian Barnes : Interview with Mark Lawson. — [Электронный ресурс]. — URL : <http://www.bbc.co.uk/programmes/b01rlnht> (дата обращения: 25.10.2015)
81. Kakutani M. "England, England": England as a Theme Park // *New York Times*. — 2004. — 22.06
82. Kate Saunders, "From Flaubert's Parrot to Noah's Woodworm" // *Sunday Times*, 8601 (18 June 1989), p. G8.
83. Martin J. *Inventing Towards Truth: Theories of History and the Novels of Julian Barnes*. - University of Arkansas: UA Press, 2000. - 98 p.
84. Mc Ewen N. *Perspective in British historical fiction today*. - New Hampshire: Longwood, 1987.
85. Moseley M. *Understanding Julian Barnes* / M. Moseley. — Columbia : University of South Carolina Press, 1997. — 198 p.
86. Pateman, Matthew. *Julian Barnes* / Matthew Pateman. — Plymouth : Northcote House, 2002. — 128 p.
87. Raykowski Harald. *Gegenwartsromane im Englischunterricht? Julian Barnes und der neue historische Roman* // *Neusprachliche Mitteilungen aus Wissenschaft und Praxis*. - 1997. - № 2. - S. 93-97.
88. Salman Rushdie, *Imaginary Homelands: Essays and Criticism, 1981–1991*. — London : Granta Books, 1991. — 241 p.
89. Stuart, Alexander. *A Talk With Julian Barnes* // *Los Angeles Times Book Review* 15 Oct 1989: 15.
90. Vaughan W. *Changing Babies in Jane Eyre and Alice in Wonderland* [Электронный ресурс]. - Режим доступа: www.victorianweb.org/authors/bronte/cbronte/61brnt5.html. - Заголовок з екрану.